

Indhold:

- ?? Nyt fra Sonnenberg
- ?? Internationalt teater på Sonnenberg
- ?? Bert Brecht og det politiske teater i dag
- ?? Mindeord for Fritz Eitel
- ?? Mindeord for Kirsten Arnvig
- ?? Boganmeldelse: Salamis ´soldater
- ?? Weltsprache Sport – på vej mod interkulturel kompetence
- ?? Vedhæftet: Udvalgte konferencer på Sonnenberg i 2007

Fra redaktørerne

Kære medlemmer!

Så er det nye program for 2007 på Sonnenberg ved at være klar, og vi vedhæfter udvalgte konferencer, som du eller venner/elever kunne være interesserede i. Ib Rønne giver i dette blad et billede af situationen på Sonnenberg lige nu. Endnu en gang er den krævede belægningsprocent opnået, men glem ikke at gøre reklame i din omgangskreds, for danskere er der desværre ikke så mange af. Mathias Madsen modtog en friplads til Internationalt teater på Sonnenberg i august og beretter herfra. Ligeledes var Karin Meyer deltager på årets litterære seminar om Bertold Brecht og vil gerne anbefale det til andre.

Denne gang må vi også mindes to aktive Sonnenbergpersoner der er døde i den seneste tid.

Vi ønsker jer god læsning og minder om, at vi som altid gerne hører fra jer, både hvad angår dette nyhedsbrev og arbejdet med Sonnenbergkredsen generelt.

Venlige hilsner redaktørerne Ulla Fredsgaard og Tina Kortegaard

Nyt fra Sonnenberg

Som I kan læse her i bladet døde Fritz Eitel den 9. juli. Det har selvfølgelig præget sommeren på Sonnenberg, medarbejderne i huset manglede hans støtte til de mange afgørelser der skal tages i det daglige. Reimund Berger, som oprindeligt blev hyret til Sonnenberg som

udviklingskonsulent og idémand, har nu måttet overtage flere af de opgaver som Fritz Eitel beskæftigede sig med. Generelt set er belægningsgraden i huset tilfredsstillende, det ønskede antal overnatningsdage er blevet opfyldt, men det er mit indtryk, at en stor del af det opnåede tal skyldes

fremmedgrupper, d.v.s. grupper som lejer sig ind på Internationales Haus. Sådan har det altid været også i gode tider, at fylde huset med udelukkende Sonnenbergkonferencer, vil nok være en utopi. Selv var jeg deltager i en konference om Bertold Brecht og det Politiske Teater, ledet af Professor Otto Schlie fra Göttingen, en absolut fuldtræffer. Til næste år vil emnet være Goethe - jeg vil absolut sætte kryds kalenderen. Otto Schlie er særdeles vidende, en stor begavelse, der inspirerer langt hen i i mørke vintermåneder.

Problemer

Et stort problem er at få genoptaget tilgangen til ungdomskonferencerne, efter den lange tvungne pause i de senere år, skal det hele løbes igang igen. Danske grupper synes heller ikke at være til at rokke ud af stedet, det har jeg skrevet om før! Dilemmaet er stadig, at det er for dyrt at have ledsagende lærere på Sonnenberg over en weekend. En udvej var måske, om danske og tyske klasser på eget initiativ, dvs. deres lærere stak hovederne sammen og sætter hianden stævne på Sonnenberg. Det er imidlertid en særdeles sej omgang, som kræver ildhu i højeste potens. Og det løser heller ikke weekend-honorarerne. En løsning ville være konferencer fra mandag eftermiddag til fredag middag, mange voksenkonferencer tilbydes i sådan en kort periode, det var måske en idé for danske klasser. I bestyrelsen søger man at hjælpe unge med økonomisk støtte til at deltage i konferencer, vore midler er imidlertid små. Stadig får man stillet spørgsmålet: Wo bleiben denn die

Dänen?

2007

Jeg ved at man er i gang med at trykke programmet for 2007, det kan være et logistisk problem, om det når ud til dig med dette blad. Har du netadgang, kan du imidlertid altid orientere dig:

www.sonnenberg-international.de

Økonomi

På nuværende tidspunkt ejes Sonnenberg af Norddeutscher Bank, men 15. juni 2007 skal bygningerne afhændes til højstbydende. Det er uvist hvor mange der vil være interesserede i Sonnenberg, der er hoteller nok i Harzen, så den tyske bestyrelse håber på, at bygningerne kan overtages for en billig penge. Sonnenbergs eksistens betyder virkelig meget for St. Andreasberg, det skaffer arbejdspladser, skaber renommé og giver omsætning i byen. Derfor skottede det heller ikke på interesse, da den tyske bestyrelse samt andre i forrige uge dannede en "Förderungsverein", hvis væsentligste opgave det bliver at skaffe penge, med henblik på at rejse midler til at blive godkendt som medbyder ved auktionen til juni. Om beløbsstørrelser, finansieringsbetingelser osv. vil der komme besked om til samtlige medlemmer i medlemslandene formodentlig inden udgangen af dette år. Vedtægter, bestyrelsens sammensætning, mødeaktivitet kan lige nu læses på nettet, disse forhold vil selvfølgelig også blive fremsendt til Sonnenbergs medlemmer. ISA's bestyrelse mødes på Sonnenberg i begyndelsen af december, vi skal bl.a. tage stilling til spørgsmålet om Generalse-

kretær, vi har jo ikke råd til at ansætte fuldtidsbeskæftigede, så derfor er her endnu et spørgsmål, der står ret åbent.

Fremtiden

Som du kan se, er der mange bolde i luften lige nu, alene bygningerne, selve Campus'en er på grund af sin størrelse en virkelig udfordring.

Hertil er der så alle de politiske forhold, der også gjorde sig gældende inden betalingsstandsningen, ganske vist er hele administrationen nu samlet på ét sted, men vi ved også,

hvorledes danske højskoler kæmper for deres eksistens og konstant søger nye veje. Sonnenbergs veje ligger fast, at bringe almindelige mennesker sammen i internationalt samvær, at være sammen, tale sammen, forstå hinanden, Sonnenberg er et enestående forum i Europa med dette formål. Der vil givetvis være en løsning inde for det næste år, som vi skal forholde os til. I Sonnenbergs navn.

Ib Rønne

Internationalt teater på Sonnenberg

I august deltog jeg i Sonnenbergkredsens teater-workshop Theatre International, der foregik på Det Internationale Hus i Skt. Andreasberg i Niedersachsen, hvor jeg var med til at skrive og opføre en ny udgave af Homers Odysseen.

Idéen var at skrive en historie om globaliseringens konkrete konsekvenser, belyst gennem Odysseus' rejser og møder med fremmede kulturer. Vi var 15 unge mennesker fra Tyskland, Polen, Kroatien, Hviderusland og Danmark, og vi skulle i løbet af 14 dage bikse et drama sammen og opføre det for de lokale Niedersachsere.

Vi blev fra starten enige om at droppe krigen om Troja, og i vores dramatisering blev Odysseus i stedet forvandlet til en succesfuld forretningsmand, der havde forladt sit provinshul i Grækenland for at tjene kassen på suspect international handel. Hans tur tilbage til Ittaka og Penelope blev forvandlet til en uromantisk dannelsesrejse, der blev foranlediget af en journalist med dollartegn i øjnene og et godt blik for patosen i den tårevædede genforening af Odysseus' familie.

Der kom nogle skægge vinkler på mange af de klassiske episoder i Odysseen - blandt andet kom kyklopen til at sælge ecstasy til Odysseus og hans mænd, og Odysseus prostituerede sig til heksen Kirke for at få tips om fordelagtige aktieinvesteringer. Desværre havde vi fire forskellige Odysseus'er med forskellige kostumer, køn og grader af gebrokkent engelsk, så en del af historien henlå i mørke for vores publikum.

Det var sjovt, men heller ikke helt problemfrit at sætte de mange nationaliteter og sprog sammen på kurset. Problemet blev forværret af, at det officielle sprog

på workshoppen var engelsk, selvom flere faktisk talte bedre tysk end engelsk - herunder de to hviderussiske deltagere, der arbejdede som tysk-tolke i deres hjemland.

De to nigerianere, der skulle have deltaget, blev udsat for et andet og langt mere konkret problem: De blev tilbageholdt ved grænsen og endte med at måtte rejse hjem igen, fordi de ikke kunne få det visum, de havde regnet med - længere strakte globaliseringen sig åbenbart heller ikke. Instruktørerne på kurset var Adreas Joppich, Vera Loncar og Rosalie Schneider.

Mathias Madsen

Bert Brecht og det politiske teater i dag

Det var titlen på en international Sonnenberg-konference fra den 1. – 6. 10. 06, som jeg deltog i. Stævneleder var Otto Schlie, som med stor faglig viden og interesse og humor gav os bred indsigt i Brecht og hans værk samt i de forfattere, der fortsatte, hvor han slap.

Sonnenberg havde annonceret med "für am Thema Interessierte", og det var også dem, der kom. Deltagerne, i deres bedste alder, kendte alle til emnet, mange var endda ret grundigt inde i Brechts skuespil og digte, hans teateropfattelse og i samtidens politiske hændelser i Øst og Vest, og Otto holdt alle i gang til kl. 22 med foredrag, diskussion og film.

Deltagerne kom fra Tyskland, 2 fra Nederlandene og 3 fra Danmark, et lille hold på 26. Kontakten mellem deltagerne var der fra begyndelsen, diskussionerne var livlige også efter kl. 22. Dejligt at opdage, at Sonnenberg-stemningen findes endnu.

Jeg ved, at Sonnenberg pga. tilskudsreglerne ikke kan tilbyde flere litteraturkonferencer pr. år, men hvor er det godt, at denne ene findes. Bare der var flere medlemmer, der ville opdage det!

Vi glæder os til næste år.

Karin Meyer

Mindeord for Fritz Eitel

Fritz Eitel. In memoriam.

Den danske Sonnenbergkreds har mistet en af sine venner. Fritz Eitel døde den 9. juli efter længere tids sygdom. Budskabet kom ikke uventet, selv om vi alle havde håbet på, at Fritz ville kunne hjælpe os med råd og dåd bare et lille stykke tid endnu. Men sådan skulle det ikke være, efter mange års utrættelig indsats for Sonnenberg, slog Fritz' helbred og kræfter ikke til længere. For os gamle i den Danske Sonnenbergkreds havde Fritz altid været der, og i de senere så vanskelige år for Sonnenberg, havde han været en særdeles central figur i kampen for husets fortsatte eksistens. Selv om Fritz holdt op som fuldtidsansat år tilbage, arbejdede han "ehrenamtlich" som Generalsekretær for ISA, ja næsten lige så meget som før, på en særdeles beskedne honorarbasis. For ham var ISA, dvs. medlemslandene, det stærkeste argument over for politikere og embedsmænd i Hannover og Bruxelles, når det gjaldt om at opnå tilskud til Sonnenbergs virke. Husets internationale facet var for ham en principiel brik i Tysklands ansigt udadtil. Også på det menneskelige plan var Fritz Eitel enestående. Hans private korrespondance var enorm, han huskede fødselsdage, skrev julehilsener og opmuntrende breve til medlemmer, når livet viste sig fra sin skyggeside.

Fritz levede således op til Sonnenbergs menneskelige målsætning, det skulle være mere end en højskole. Når han syntes, at nogen eller noget derfor afveg fra hans loyalitetsbegreb, kunne han have svært ved at skjule sin skuffelse og ærgrelse. Så var der lagt op til lange diskussioner, som dog oftest i tilbageblikket endte i et forklarelsens lys. Med et smil og en humoristisk bemærkning med et skær af ironi og en anelse sarkasme, kunne han komme videre. Fritz respekterede medmenneskets integritet inden for de rammer, som vilkårene på Sonnenberg bød. Han var jo heller ikke så lidt krævende over for sig selv. Fritz levede for Sonnenberg, i sin katolske tro, aktiv i menigheden i Wolfenbüttel, han ærede og elskede sin familie, nød klassisk musik og et godt glas vin fra sin hjemegn i Sydtyskland.

En ven af Sonnenberg, en ven af os danske Sonnenbergere er ikke mere blandt os. Han vil blive savnet.

Ib Rønne

Mindeord for Kirsten Arnvig

Kirsten Arnvig. In memoriam.

Efter længere tids sygdom døde Kirsten Arnvig i sommer.

Gennem flere år var Kirsten som repræsentant for Gymnasieskolernes Lærerforening bestyrelsesmedlem i Den Danske Sonnenbergkreds.

Kirsten deltog aktivt i bestyrelsesarbejdet. På hendes initiativ og stor personlig indsats afholdt Den Danske Sonnenbergkreds i 2003 en meget vellykket bal-letaften, hvor Kirsten som tidligere balletdanserinde lod os få del i sin store viden om ballet – ved denne lejlighed John Neumeiers ballet "Odysseen" som introduktion til selve balletopførelsen på Det kongelige Teater.

Vi vil i bestyrelsen mindes Kirstens charmerende væsen og lyse latter.

Elsebeth Damgaard Schmidt

Boganmeldelse: *Salamis* ~ Soldater

Hvilken historie fortæller vi?

Anmeldelse af Javier Cercas: **Soldados de Salamina**

I slutningen af 2005 kom den danske oversættelse af den storsælgende bog "Soldados de Salamina" (2001) af den spanske forfatter Javier Cercas på www.forlaget-sohn.dk. Denne bog har opnået stor succes i Spanien fordi den på en anderledes måde og set fra nutiden beskæftiger sig med borgerkrigens begivenheder. I Spanien er denne bog blevet opfattet som nødvendig for at give et mere differentieret billede af denne periode i den spanske historie, som landets unge nu ikke længere har minder om.

Jeg vil i det følgende beskrive hvorledes denne kinesiske æske af kunstværker indeholder en et spil mellem virkelighed og fiktion, som ender med at sige noget om vores forvaltning af historien og historiske begivenheder.

Bogen er en kringlet og lagdelt struktur. For det første er der den konkrete bog – den vi holder i hånden når vi læser – skrevet af Javier Cercas og udgivet i 2001. Inde i bogen findes fortælleren. Han er journalist med forfatterambitioner, dog uden stor succes. I midten af 1990'erne finder han spor til en historie – og netop historien om optrevlingen af den "sag" som disse spor henviser til udgør selve romanen. "Sagen" er Rafael Sánchez Mazas – forfatter, fascist og medgrundlægger af den spanske Falange. Denne Sánchez Mazas er selv (også i virkeligheden) forfatter til en række udgivne litterære værker, samt til en historie, i høj grad mundtligt overleveret, om sig selv og mødet med en "rød" soldat i borgerkrigens sidste dage. Disse bidrag til opklaringen af mysteriet flettes ind i bogen og

hele tiden vendes og drejes historien når den genfortælles, dokumenteres, omformuleres osv. Fortælleren gør selv opmærksom på dette i bogen:

"Dér ophører alle spor efter Sánchez Mazas. Hans gøren og laden i månederne efter krigs-udbruddet og i de tre år, som krigen varede, kan man kun forsøge at rekonstruere, enten ved hjælp af fragmentariske vidneudsagn – flygtige hentydninger i erindringer og dokumenter fra den tid, mundtlige beretninger af dem som for en stund delte oplevelser med ham, familieminder og udsagn fra venner, som han berettede om den tid for – eller også gennem sløret af en legende fuld af modsigelser, tvetydigheder og vildfarelser som Sánchez Mazas selv med sin selektive snakkesagelighed om den mest turbulente tid af sit liv kun bidrog til at give yderligere næring. Af den grund er det jeg nu skriver ikke hvad der virkelig skete, men snarere hvad der sandsynligvis kunne være sket. Jeg fremkommer ikke med beviste kendsgerninger, men blot med rimelige formodninger".

Cercas spiller her spillet – i sin egen fiktion tematiserer han Sánchez Mazas fiktion om sit eget liv, som han tilsyneladende har adgang til via en række mere eller mindre fiktive beretninger.

Budskabet kunne være at en roman om historiens begivenheder (her eksemplificeret ved borgerkrigen) blot er en genfortælling af en fortælling om noget som fandt sted, og at en subjektiv opfattelse af en begivenhed ikke kan bruges som endeliggyldig vidnesbyrd om faktiske hændelser. Alligevel synes jeg ikke at Cercas igennem sin fortællers arbejde forherliger det subjektive, for han forsøger jo netop at komme tættere og tættere på svaret på hvad der faktisk skete. Undersøgelingsprocessen fremstår som vigtig også selvom den ikke fører til et egentlig resultat.

Ulla Fredsgaard

Weltsprache Sport

- på vej mod interkulturel kompetence

Frem for kun at have de kommunikative kompetencer i fokus, når undervisningsforløb i tysk forberedes, kan fagets felt udvides til i højere grad at omfatte også den interkulturelle pædagogik, og derved kan interkulturelle og kommunikative kompetencer tilegnes samtidig. Dette var en målsætning, da jeg og en kollega med udgangspunkt i Goethe-Instituttets udstilling "Weltsprache Fussball" gennemførte et undervisningsforløb i 8. og 10.klasse. Eleverne arbejdede sammen om emnet sport samt sports og fankulturs betydning globalt. I en artikel, som findes på Statens Pædagogiske Forsøgscenters hjemmeside, beskriver jeg forløbet, dets aktiviteter og hvad jeg mener, eleverne lærte gennem undervisningsforløbet.

Se: http://www.inet-spf.dk/JK/20060921_artikel_twk/twk_4_pdf.PDF

Tina Wasmann Kortegaard

Kommentarer, kritik og indlæg til bladet modtages gerne på Ullafred@hotmail.com eller twk@vip.cybercity.dk For medlemmer der modtager dette blad i papirudgave kan sidstnævnte adresse også bruges til at tilmelde sig e-mail-listen og herefter modtage bladet elektronisk.

Deadline for indlæg til næste nyhedsblad: 26. januar 2007

Med venlig hilsen redaktørerne Tina W. Kortegaard og Ulla Fredsgaard

Bestyrelsen

Navn	Adresse	E-mail	Telefon	Status
Elsebeth Damgaard Schmidt	Østerhaven 11 6430 Nordborg	else-beth@hotmail.dk	7445 0576	Formand og kasserer
Ib Rønne	Nystedvej 41 2500 Valby	roennebi@vip.cybercity.dk	3646 2886	Næstformand
Karin Meyer	Baunevej 85 2630 Taastrup	karin.meyer@get2net.dk	4352 4731	Bestyrelsesmedlem Ekstern sekretær
Ulla Fredsgaard	Lufthavnsvej 6 8410 Rønne	ullafred@hotmail.com	8612 2716	Bestyrelsesmedlem Redaktør
Tina Wasmann Kortegaard	Hirsevej 16, st. th. 2700 Brønshøj	twk@vip.cybercity.dk	3534 4303	Bestyrelsesmedlem Intern sekretær Redaktør
Wivi Hellsten	Moltkesvej 29, 1.tv. 2000 Frederiksberg	whell@sol.dk	3888 2898	Bestyrelsesmedlem
Michael Kammer	Pile Allé 47, 1. 2000 Frederiksberg	mich.k@get2net.dk	3322 1979	Suppleant
Lilian Skrydstrup	Røjlehaven 34 2630 Taastrup	Lilian.skrydstrup@mail.dk	4352 8520	Suppleant